

Öngörülerimizi niçin hayata geçiremedik?

Aykut Göker

Türkiye’de ulusal bir bilim ve teknoloji politikası geliştirme çabalarının tarihi incelendiğinde, hemen her dönemde, **bürokrasinin** konuyla ilgili kesiminden, toplumsal sorumluluğunun bilincinde ve dünyadaki gelişmelerin farkında olan **sınırlı bir kadronun** ya da ileri görüşlü **bir bakanın** girişimiyle, böylesi politika tasarımları ortaya konmuş olduğu görülür. Ne var ki, bu politika tasarımlarına, tasarımı ortaya koyan sınırlı kadro dışında, siyasî erkin temsilcileri, sanayi kesimi ve diğer toplumsal katmanlar dâhil, başkaca **sahip çıkan bulunmadığı** için, birkaç istisnâî nokta hariç, bunların hayata geçirilememiş olması, gösterilen çabaların ortak kaderi olmuştur. Yönetim değişikliği sonucu, o sınırlı kadrolar yetki ve sorumluluk noktalarından uzaklaş(tırıl)ınca, hazırlanmasına önayak oldukları tasarımlar da bütünüyle unutulup gitmiştir.

Bu gözlemin, özellikle 1960’larla 1982-83’teki ulusal politika tasarımları için, büyük ölçüde doğru olduğu söylenebilir. Örneğin, “**Türkiye’nin Bilim Politikası: 1983-2003**”ü hazırlama sürecinde yer alan DPT’nin, daha sonra, peş peşe gelen iki Plân döneminde, bu politika tasarımını yok sayması başka türlü açıklanamaz.

1993 ve sonrası hükûmetleri de, tasarım olarak TÜBİTAK tarafından kendilerine sunulan ulusal bilim ve teknoloji politikasının ve bu tasarım doğrultusunda BTYK’da alınan kararların ardında durmamışlardır. Sanayicilerimizin de o dönemde bu konu ile pek fazla ilgilendikleri söylenemez. Örneğin, 1995’te başlatılan, Cumhuriyet tarihinin en kapsamlı, ‘**sanayie ARGE yardımı uygulaması**’, bundan en çok yararı sağlayacak sanayicilerin, hükûmet üzerindeki baskılarının, dolayısıyla da siyasî erk yoluyla yansıttıkları bir kararlılığın değil, bürokrasi kesimindeki, konuyla ilgili sınırlı bir kadronun (DTM’deki bir kadro), değişen dünya koşullarını iyi değerlendirerek takındığı kararlı tutumun sonucu yürürlüğe konmuştur. Elbette, sanayi kesiminden bazı kişilerin ya da yönetiminde sanayicilerin ağırlıklı olarak yer aldıkları TTGV gibi, özel sektörle kamu arasında köprü görevi gören bir kuruluşun bu konuda çok önemli gayretleri olmuştur; ama bu, hiçbir biçimde, kelimenin tam anlamıyla sanayii ardına alan güçlü bir talebe dönüşmemiştir.

1993 sonrasının bu istisnâî örneğinde görülen kararlılık, aynı dönemde, aynı politika doğrultusunda alınan BTYK kararları ile ilgili olarak, bürokrasinin diğer kesimleri tarafından niçin gösterilememiştir? Bu soruya karşılık, siyasî erkin belli bir konuda kararlılık ve süreklilik gösteremediği durumlarda, uygulamanın, bürokratik kadroların ya da şans eseri bir bakanın dünyaya ve Türkiye’ye bakış açıları, dünyayı ve Türkiye’yi yorumlama yetenekleri, kültürel birikimleri, yönetsel alışkanlıkları ve uygulamada sürekliliğin sağlanamamasının en önemli nedenlerinden biri olan görevde kalabilme süreleriyle sınırlı kaldığı söylenebilir.

Yeni gelenler iyi niyetli olsalar bile, bu kez de, “*geçmişin bilgi ve deneyim birikimini önyargısız değerlendirerek bundan yararlanma ve yeniyi bu mirasın üzerine inşa etme ve böylece kadrolar değişse bile, kararların ve kurumların sürekliliğini sağlama kültürümüz olmadığı için*”, doğaları gereği, uzun dönemli olarak tasarlanan bilim ve teknoloji politikalarında ya da bu politikaların uygulanmasında süreklilik sağlanamamıştır.

Özetle, Türkiye’de, hiçbir dönemde, bilim ve teknoloji meselesi siyasî gündemde gereken önemde yer almamış; politika tasarımları siyasî kadrolarca yeterince sahiplenilmemiştir. Ancak, bu sahiplenme olgusunun asıl köklerini toplumsal gelişme çizgimizde ve üretimi

temel almayan bir ekonomi hâline gelmemizde aramak gerekir. Çünkü, bilim ve teknolojiye olan talebi ancak üreten ekonomiler yaratabilir; politikaya da, bu talebin istenen düzeyde karşılanabilmesi için gereksinim duyulur. Ekonomik büyüme ve toplumsal gelişme için ülkenin bilim ve teknoloji çıktılarını artırmak yaşamsal önemde olduğu için de bu politika bir kez belirlendikten sonra uygulanır; gerekirse yenilenir; ama, kesintiye uğratılmaz. Türkiye bu açıdan umutsuz bir vak'a mıdır? Bilim ve teknoloji meseleleriyle uğraşanlar boşa mı kürek çekmektedirler? Yanıt iki hafta sonraya kaldı; ama, şu kadarını hemen belirteyim: Durum o kadar da umutsuz değil; eğer, geçmişteki deneyimlerimizden gereken dersleri çıkarabilirsek...

<http://www.inovasyon.org>

CBTD. 22 Şubat 2003.